

LIETUVOS ŠVIETIMO TARYBA

DĖL BENDROJO UGDYMO POLITIKOS: PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI

Formuojant bendrojo ugdymo politiką turi būti vadovaujamosi sisteminiu požiūriu atskiras švietimo politikos dalis suvokiant kaip vieną integruotą ir tarpusavyje sąveikaujančią visumą.

Lietuvos švietimo taryba (toliau – Taryba) pabrėžia, kad bendrojo ugdymo formavimas turi remtis aiškiais orientyrais, o įgyvendinimas – tikslingais ir prasmingais veiksmais, nuosekliai siekiant pagrindinių jos tikslų.

Taryba, vertindama bendrojo ugdymo politikos įgyvendinimą, vadovujasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-2016 m. programa (toliau - Programa), kurioje švietimo ir mokslo sritys yra įvardijamos kaip vienos iš svarbiausių vertybių, o bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemos pertvarkai numatytos 25 prioritetinės Programos įgyvendinimo priemonės.

Taryba, 2015 m. balandžio 16 d. posėdyje svarstydamą bendrojo ugdymo politikos būklę, teigia, kad šių priemonių įgyvendinimas kelia abejonių: nors iki 2014 metų pabaigos visos priemonės turėjo jau būti pradėtos įgyvendinti, tačiau daugelis priemonių tebėra veiksmų planų rengimo ir tvirtinimo lygmenyse.

Taryba ypatingai gilinosi į Programos 108 prioritetinei priemonei įgyvendinti parengtą Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo projektą (toliau - Aprašas), kuris jau turėjo būti įgyvendinamas, tačiau dar net nėra patvirtintas.

Taryba atkreipia dėmesį, kad šiuo metu bendrojo ugdymo procesas ir turinys dažnai pernelyg yra siejamas su nacionaliniais brandos egzaminais ir stojimu į aukštąsias mokyklas, tuo tarpu asmenybės ugdymas yra pamiršamas, todėl labai svarbu, kad Apraše nuosekli branda, įgyjant XXI a. būtinas kompetencijas, yra įvardijama kaip svarbiausias mokinių ugdymo(-si) rezultatas. Optimali asmenybės branda čia suvokiama kaip mokinių įgytų bendrųjų bei dalykinių kompetencijų visuma. Apraše įvardytų kompetencijų formavimą būtina asmenybės brandos ugdymą suvokti kaip sisteminių klausimą, kuris turėtų būti įgyvendinamas visais lygmenimis, todėl lygiagrečiai būtina parengti veiksmų planus ir numatyti, kaip jų formavimas turėtų būti užtikrinamas ugdymo procese.

Taryba ypač pabrėžia, kad bendrojo ugdymo politika negali būti atskirta nuo pedagogų rengimo politikos. Šiuo metu nėra aišku, kaip pedagogai turėtų būti rengiami, kad bendrojo ugdymo procese galėtų užtikrinti visų optimaliai brandai svarbių kompetencijų ugdymą. Taryba atkreipia dėmesį, kad su šiuo klausimu taip pat yra susijusios ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo problemos. Vadovaudamasi tuo, kad viena iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-2016 metų programos prioritetinių priemonių yra *sukurti švietimo įstaigų vadovų ir pedagogų kvalifikacijos, veiklos vertinimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, užtikrinančią veiksmingą pagalbą mokiniui, mokytojui, mokyklai, grįstą ne formaliu kvalifikacijos patvirtinimu, o kompetencijų įgijimu, vertinimu ir pripažinimu* pabrėžia šios sistemos sukūrimo būtinybę ir teigia, kad dabartinė pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema neskatina pedagogų tobulėti, nes mokytojas neprivalo kas kelerius metus patvirtinti

turimos kvalifikacinės kategorijos. Šis klausimas itin aktualus aukščiausiai – mokytojo eksperto – kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų kompetencijos kėlimo galimybės užtikrinti. Mokytojo profesinis tobulėjimas daugeliu atvejų paliktas paties mokytojo apsisprendimui ir savimotyvacijai.

Taryba įsitikinusi, kad pedagogų atestaciją būtina sieti su mokytojų veiklos rezultatais ir kad kvalifikacinė kategorija turėtų būti suteikiama terminuotam laikotarpiui. Atestuotas ir aukštesnę kvalifikacinę kategoriją įgijęs mokytojas, net ir nenutraukęs pedagoginės veiklos ir nuolat mokęs dalyko pagal turimą kvalifikacinę kategoriją, turėtų būti periodiškai atestuojamas, kad išlaikytų turimą arba įgytą aukštesnę kvalifikacinę kategoriją.

Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo klausimas yra ypač aktualus specialiųjų poreikių mokinių ugdymo srityje. Siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją, būtinas kryptingas įtraukiojo švietimo politikos formavimas, gerinantis švietimo prieinamumą ir kokybę įvairiose sistemos lygmenyse. Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymo Nr. V-774 12.6.4 ir 12.6.5 punktų reikalavimai apriboja mokytojų ugdančių specialiųjų klasių/grupių mokinius kvalifikacinius reikalavimus. Taryba mano, kad įsakymo įgyvendinimas sudarys nevienodas galimybes ugdytiniams ir bendrojo ugdymo ir specialiosiose mokyklose. Dėl reikalavimo iš ugdytinių bus atimta galimybė lavinti gabumus, nes specialieji pedagogai negalės suteikti mokiniams dalykinių žinių ir taip nebus užtikrinami svarbiausi švietimo principai: lygių galimybių ir prieinamumo.

Labai svarbus veiksnys yra ugdymo aplinka, kurią sudaro ne tik mokymosi bazė, inventoriūs. Pastaraisiais metais Europos socialinio fondo ir bendrojo finansavimo lėšomis buvo finansuojamas neįgaliams pritaikytų vadovėlių ir specialiųjų mokymo priemonių rengimas. Trūksta specialiųjų mokymo priemonių mokiniams, ugdomiems pagal specialiųjų poreikių mokiniams pritaikytas bendrąsias programas, ir specialiųjų mokymo priemonių didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Turimos priemonės dažnai nepatrauklaus pateikties formato, pasenusio, klaidinančio turinio, neatspindinčios naujausius visuomenės iššūkius.

Taryba pabrėžia, kad mokyklos lygmeniu didžiausią reikšmę mokyklos veiklai, ugdymo procesui, kultūrai, vertybėms turi mokyklos vadovas. Mokyklos vadovo kompetencijos klausimas yra ypač aktualus tose mokyklose, kurios ne pirmus metus yra vertinamos prasčiausiai ir nedaro jokios pažangos. Taryba mano, kad dėmesį yra svarbu skirti ne tik geriausioms, aktyviausioms ir aukščiausiais rezultatais galinčioms pasigirti mokykloms, bet lygiagrečiai būtina organizuoti efektyvią pagalbą toms mokykloms, kurių rezultatai yra prasti.

Taryba įsitikinusi, kad būtina tobulinti švietimo įstaigų vadovų konkursų organizavimo ir atestacijos tvarką, Švietimo įstaigos vadovo atestacija turi būti siejama su įstaigos veiklos rezultatais ir nuo atestacijos rezultatų turi priklausyti jo darbo tęstinumas. Taryba atkreipia dėmesį, kad Vyriausybės 2012-2016 m. programoje buvo užsibrėžta keisti mokyklų išorės vertinimą ir akreditaciją pagal kitose ES valstybėse narėse taikomą mokyklų vertinimo metodiką, skirtą ne tik formaliam, bet ir realiam mokyklų veiklos tobulinimui, tiesiogiai nukreiptam į kokybišką ugdymą (ugdymąsi). Taryba, pabrėždama mokyklos bendruomenės svarbą mokyklos valdymo ir vadovo skyrimo procese, mano, kad aktyvesnis

bendruomenės dalyvavimas bendrojo ugdymo procese yra skatintinas reiškinys mokyklos bendruomenės pozicija turėtų būti svarbus veiksnys skiriant mokyklos vadovą.

Taryba, įvertindama posėdyje svarstytų klausimų svarbą, posėdžio metu negavusi atsakymų iš Švietimo ir mokslo ministerijos atstovų, nutarė pavesti šiems Tarybos nariams patikslinti esamos būklės priežastis, pasidomėti apie galimus sprendimo būdus ir juos pristatyti Tarybai:

1. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo įvertinimas: Vitalija Bujanauskienė, Lietuvos švietimo centrų darbuotojų asociacijos atstovė Taryboje.
2. Bendrojo ugdymo kokybės regioninių netolygumų priežastys: Arminas Varanauskas, studentų atstovas Taryboje.
3. Specialiųjų poreikių mokinių ugdymas Giedrė Kmitienė, Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimo atstovė Taryboje.

Savo išvadas Tarybos nariai pristatys kitame Tarybos posėdyje rugsėjo mėnesį.

Tarybos pirmininkė

Prof. habil. dr. Vilija Targamadzė